

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

joku muu

Vastaajatahon virallinen nimi

Itä-Suomen yliopisto

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Jussi Pihlajamäki, jussi.pihlajamaki@uef.fi, 0503440187

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

-

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

-

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

-

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

-

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

ei kantaa

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

ei kantaa

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

ei kantaa

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei kantaa

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei kantaa

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

ei kantaa

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

ei kantaa

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

ei pääosin [Maakuntatasoista vastuuta terveyden edistämisen koordinaatiossa ja järjesteämisesssä vahvistettava, jotta saavutetaan yhtenäisiä, tehokkaita ja mitattavia toimia ja tuloksia]

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittäväällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei kantaa

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei kantaa

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä pääosin [Yksityisten palveluntuottajien tehtäviin pitää sisällyttää koulutuksen- ja harjoittelun järjestäminen yhteistyössä yliopistojen ja muiden oppilaitosten kanssa. Lakisääteisesti määriteltyjen SOTE-koulutusten toteuttaminen SOTE-maakunnassa ei onnistu ilman lasin edellyttämää sopimusperusteista yhteistyötä.]

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei kantaa

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittymisen muuttuvassa toimintaympäristössä ymmärretään edellyttävän koulutukseen perustuvaa osaamista ja tutkimukseen perustuvaa kehittämistä. Näistä asioista on tarpeen säätää yhtä sote-maakuntaa laajemmalla yhteistoiminta-alueella, kuten lakiesityksen 34 §:ssä nyt ehdotetaan (kohdat 9 ja 11). Ilman yliopistojen selkeästi laissa määriteltyä roolia ns. YTA alueen toiminnassa ja hallinnossa tätä ei voida toteuttaa. Asiaa on tarkemmin kuvattu kohdassa 24.]

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

ei kantaa

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

ei kantaa

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

ALLA SUOMEN LÄÄKETIETEEN KOULUTUSTA ANTAVIEN YLIOPISTOJEN YHTEINEN KANNANOTTO, mm. YLIOPISTOSAIRAALOIDEN ASEMASTA:

Asia: Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

17.9.2020

Olemme tarkastelleet hallituksen otsikon mukaista esitysluonnosta ja haluamme lausua yliopistojen ja lääketieteellisten/terveystieteiden tiedekuntien näkökulmana seuraavaa.

Yleistä

Nykyisessä lainsäädännössä on määritelty yliopistosairaaloiden ja yliopistojen asema osana erikoissairaanhoidon ja terveydenhuollon koulutuksen ja tutkimuksen kenttää hyvinkin tarkasti. Yliopistot huolehtivat yhdessä yliopistosairaaloiden kanssa lääketieteen ja terveydenhuollon alojen perus- ja jatkokoulutuksesta sekä lääketieteen korkeimmasta tutkimuksesta. Toiminta ja rakenteet ovat muodostuneet läheisiksi ja yliopistot toimivat merkittävässä roolissa yliopistosairaaloiden edustuksellisissa elimissä mukaan luettuna yliopistosairaaloiden hallitus. Yliopiston professorit toimivat samoin merkittävässä tehtävissä omilla erikoisaloillaan sivuvirkajärjestelyjen kautta. Kliinisten alojen professorien yliopistosairaalan sivuviroista on säädetty nykyisessä laissa. Sivuvirkajärjestely koskee myös muiden sairaalassa toimivien alojen erityistehtäviä (mm. sairaalafyysikot, hoitoalan tehtävät) sekä alemman portaan opetustehtäviä. Nykyinen järjestely on koettu pitkälti hyvin toimivaksi ja myös kansainvälisesti katsottuna on laajasti huolehdittu siitä, että yliopistosairaaloiden yhteydessä on koulutuksen ja tutkimuksen asema on varmistettu monella eri tavalla, lainsäädännön keinoin. Toki nykyisessä järjestelmässä on myös ongelmia – esimerkiksi hankintalain kannalta yliopistosairaaloiden ja yliopistojen yhteinen toiminta ei ole ongelmaton. Uusi lainsäädäntö antaisi mahdollisuuden korjata tilannetta.

Erityisasema

Lausuttavana olevassa lakiesityksessä yliopistojen ja yliopistosairaaloiden erityisasema jää pitkälti sopimus pohjaiseksi. Kun yliopistosairaaloiden rooli jää viiteen eri maakuntaan erikseen sovittavaksi, on mielestämme selvää, että koulutuksen, tutkimuksen sekä myös yliopistollisten sairaaloiden erikoissairaanhoidon tilanne voi eriarvoistua. Jos yliopistosairaaloiden asemaa ei laissa erikseen tarkasti määritellä ja tehtävämukaista rahoitusta turvata, jää maakuntien päätöksenteossa koulutuksen ja tutkimuksen merkitys helposti taka-alalle – tämä voi johtaa kokonaisuudessaan korkeatasoisen koulutuksen ja tutkimuksen heikentymiseen nykyisestä.

Sivuvirat/dosenttivaatimus

Yliopiston kliinisten alojen sivuviroista on nykyisin säädetty laissa. Yliopistosairaalan sivuvirkojen haltijoita ovat kaikkien kliinisten oppiaineiden professorit ja kliiniset opettajat. Pidämme tätä tärkeänä sekä yliopiston että myös yliopistosairaaloiden näkökulmasta. Esim. kliinisten professorien tulee jo pelkästään opetuksen ja tutkimuksen lähtökohdista olla mukana kliinisessä työssä ja sen johtamisessa. Myös yliopistosairaaloiden näkökulmasta sivuvirat tuovat merkittävää korkeatasoista osaamista erikoissairaanhoidon tueksi, sekä toimivat myös rekrytointitekijänä. Erikoislääkärikoulutuksen koulutusvastuu on kliinisten alojen professoreilla, vaikka koulutus tapahtuu terveydenhuollon palvelujärjestelmissä. Sairaalan sivuvirat ovat edellytys hyvän vuoropuhelun turvaamiseksi ja sujuvan erikoislääkärikoulutuksen mahdollistamiseksi. Erikoislääkärikoulutuksen ja yliopiston sekä sairaaloiden yhteistyön merkitys on viime vuosina entisestään korostunut erikoislääkärikoulutuksen uudistuksen sekä erikoislääkärien koulutustarpeen kasvun myötä.

Yliopistoyhteys nykyisellään näkyy myös siinä, että kliinisessä lääketieteessä yliopiston myöntämä dosentuuri lasketaan ammatillisen pätevyyden osoitukseksi. Yliääkärin virkojen saamisen edellytyksenä yliopistosairaaloissa on pääsääntöisesti ollut dosentin arvo, mikä on pitänyt yllä korkeatasoista tutkimukseen perustuvaa hoitoa.

Tutkimus

Sivuvirkaisten opettajien yhteistyössä yliopiston kanssa tekemän korkeatasoisen tutkimuksen merkitys osana palvelujärjestelmän kehittämistä on viime vuosina kasvanut, ja sen tuottavuus on myös elinkeinoelämän voimavara. Tutkimuksen resurssit on myös jatkossa turvattava, ja tutkimuksen on oltava osa palvelujärjestelmän toimintaa. Kliininen lääketiede muuttuu nopeassa tahdissa ja kliinikkojen on pystyttävä arvioimaan omaa toimintaansa tieteellisestä näkökulmasta – näin toimien voidaan muuttuvassa tilanteessa omaksua nopeasti uusia hoitokäytänteitä, potilaiden eduksi.

Yhteenveto

Sote-järjestämislaissa tulisi koko maan osalta yhdenmukaisesti olla yliopistosairaalan ylläpitämisen edellyttämä erillissäätely. Sääntelyssä tulisi käsitellä ainakin seuraavia asioita:

- Yliopiston tulee osallistua yliopistosairaalan hallintoon

- Yliopiston ja yliopistosairaalan välille tulee tehdä sopimus, jossa sovitaan yhteistyön käytännöistä
- Yliopistolla ja yliopistosairaalalla voi olla yhteistä henkilöstöä, yhteisiä resursseja ja yhteisiä yksiköitä
- Yliopistosairaalan rooli tutkimuksen ja opetuksen edellytysten muodostamisessa sekä tähän liittyvä erillisrahoitus
- Yliopistosairaalan tehtäviin tulee kuulua kliinisen tutkimuksen harjoittaminen
- Yliopiston ja yliopistosairaalan väliseen, perustehtävään liittyvään yhteistyöhön ei tule soveltaa hankintalakea

SOSIAALITYÖN YLIOPISTOVERKOSTO ELI SOSNET on tehnyt yhteisen lausunnon järjestämislaista. Seuraavassa joitakin keskeisiä poimintoja siitä sosiaalityön yliopisto-opetuksen ja tutkimuksen näkökulmasta

Sosiaalihuollon näkökulmasta on erittäin ongelmallista, että lakiesityksestä puuttuu kokonaan koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämiseen liittyvien asioiden sääntely. Tämä on selkeä heikennys aiempaan lausuntokierroksella v. 2016 olleeseen lakiesitykseen verrattuna. TKKI-rakenteista luvataan säätää myöhemmin erikseen, mutta näiden tulisi kuitenkin olla kiinteä osa valmisteltavaa sote-kokonaisuutta, sillä tutkimustiedon ja osaamisen vahvalla perustalla on keskeinen merkitys sosiaali- ja terveystalouden onnistumisessa ja kehittämisessä. Näin ollen kysymys ei ole erillisistä kokonaisuuksista. Lainsäädäntöön tulisi saada selkeä tutkimusvelvoite maakunnille ja erityisesti maakuntien yhteistyöalueille. Edelleen nämä kysymykset jäävät aivan liian vähälle huomiolle maakuntien kehittämistyössä ilman vahvaa lainsäädännöllistä ohjausta. Lisäksi yliopistojen kannalta on selvää, että sote-uudistukseen liittyvä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta olisi hyvä keskittää laajemmille yhteistyöalueille kuin maakuntiin. Tutkimuksen ja koulutuksen säätämisen puuttuminen sote-laista on sosiaalihuollossa erityisen merkittävää, koska alalta puuttuvat mm. tutkimukseen perustuvat käytännön asiakastyötä ohjaavat suositukset ja niiden tuottamisen rakenteet, jotka vastaisivat terveydenhuollossa jo vakiintuneita Käypä hoito -käytäntöjä. Sote-maakunnat ovat liian pieniä kantamaan laajempaa vastuuta esimerkiksi alan menetelmien, rakenteellisen työn ja erikoispalveluiden kehittämisestä, vaan moniin kehittämistarpeisiin tarvitaan ns. isommat hartiat alueellisena yhteistyönä.

Lakiesitykseen sisältyvät pykälät ovat siis tarkoituksenmukaisia, mutta ne jättävät epäselväksi sen, miten kehittämistoiminta tai yhteistyö koulutuksessa tai tutkimuksessa tulisi kunkin sote-maakunnan alueella ja niiden keskinäisessä yhteistyössä järjestää. Viisi yhteistyöaluetta on nyt suunniteltu nykyisen yliopistollisen yliopistosairaalarakenteen mukaan, jolloin on vaarana, että sosiaalihuollon kehittämisen, koulutuksen, tutkimuksen sekä erityispalveluiden tarpeet jäävät huomioimatta. Lakiesityksen perusteella näyttää siltä, että palveluja koskeva tutkimus, kehittäminen ja osaamista tuottava koulutusyhteistyö suunnitellaan valmisteltaviksi erikseen, vaikka kuitenkin nämä yhdessä tuottavat palvelujärjestelmään perustan asiakkaan edun ja hänelle toimivien auttamisen keinojen kestävässä turvaamisessa.

Pykälien perusteluissa mainitaan, että yhteistyöalueille voidaan koota vaativia ja erityisosaamista edellyttäviä palveluja. On kannatettavaa, että vaativien palveluiden osaaminen ja niihin liittyvä kehittämis- ja tutkimustyö ja konsultaatiotehtävät keskitetään YTA-alueille. OT-keskuksissa

aloitettua työtä kannattaa jatkaa. Työ edellyttää tuekseen monitieteistä tutkimusta ja kaksoisvirkoja terveydenhuollon ohella myös sosiaalihuoltoon. OT-rakenteista huolimatta on välttämätöntä, että palveluiden kehittämistä tehdään ja konsultaatiomahdollisuuksia saataisiin myös perustasolle.

Sote-järjestämislakiehdotuksen (11 §) mukaan palvelustrategiassa sote-maakunta päättäisi mm. sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet sekä asetettaisi tavoitteet sille, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan ottaen huomioon sote-maakunnan asukkaiden tarpeet ja paikalliset olosuhteet. Sote-maakunnille siirtyvä strateginen johtaminen yhdistyneenä valtion entistä tiukempaan ohjaukseen vaatii tuekseen alhaalta ylöspäin välittyvää tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, asiakkaiden tarpeista sekä sosiaalipalvelujen ja muiden toimien vaikuttavuudesta ja vastaavuudesta asiakkaiden tarpeisiin. Palvelustrategioilta tulee vaatia, että ne perustuvat alueilta kerätyn ja kootun tiedon systemaattiseen analyysiin. Tämä edellyttää nykyisen tiedontuotannon kehittämistä, rakenteellista sosiaalityötä ja siihen panostamista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon integraation kannalta on erityisen tärkeää, että sosiaalihuollon ja terveydenhuollon koulutuksen ja tutkimuksen mahdollisuudet olisivat yhdenvertaisia. Sosiaalihuollon osalta koulutuskorvauksia ei makseta lainkaan peruskoulutukseen sisältyvän käytännön harjoittelun osalta, vaan yliopistot joutuvat korvaamaan nämä kustannukset osana perusrahoitustaan. Palvelujärjestelmällä ei myöskään ole lainsäädännön tuomaa velvoitetta osallistua koulutustoimintaan, jonka vuoksi sosiaalityön käytännönopetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista joudutaan neuvottelemaan erikseen lukuisten toimijoiden kesken. Erikoistumiskoulutuksen osalta valtio voi korvata yliopistoille koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kuluja, mutta voimassaolevat säännökset eivät mahdollista kustannusten korvaamista palvelujärjestelmälle. Tämä hankaloittaa koulutukseen osallistuvien sosiaalityöntekijöiden mahdollisuutta osallistua koulutuksen lähiopetuspäiville ja käyttää työaika opintojensa edistämiseen. Sosiaalityön tutkimuksen valtionrahoitusta koskeva pykälä tuli voimaan 1.9.2020, mitä voi pitää merkittävänä edistysaskeleena koko alalle. On välttämätöntä, että sosiaalihuollon tutkimustoiminta vahvistuu, kun iso järjestelmämuutos toteutetaan ja palvelurakennetta ja työmenetelmiä kehitetään.

Yksityiskohtaisempia kommentteja

- Hallitusohjelmaan kirjattu sosiaalihuollon kehittämisohjelma tulisi saada nopeasti liikkeelle, nykyisellään sen edistäminen on delegoitu Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman maakunnallisten hankkeiden varaan, joissa sosiaalihuollon osuus on huomioitu eri maakunnissa eri tavoin, joissain ei lähes ollenkaan. Mikäli sosiaalihuollon painopisteitä on suunnitelmissa mukana, ne näyttävät pirstaloituvan palvelualoittain pisteittäiseksi lasten ja perheiden, tai vammaisten, tai ikääntyneiden, tai muiden ryhmäkohtaisten palvelujen erillisvalmisteluksi.
- Oppilas- ja opiskelijahuollon tehtävien siirtäminen sote-maakunnan vastuulle: Lakiesitykseen sisältyvä kiinnostava yksityiskohta on oppilas- ja opiskelijahuollon siirtyminen sote-maakuntaan. Nykyisellään sosiaalihuollosta erillisestä oppilaitosten sosiaalityöstä on syntynyt epäselvyyksiä myös esimerkiksi sosiaalihuollon ammattihenkilölain ulottumisesta oppilaitosten kuraattoritoimintaan. Yhtenäinen hallinnollinen asema poistaisi nämä tulkintaongelmat. Viimeistään koronapandemia on tehnyt näkyväksi koulun sosiaalityön tärkeyden lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja lastensuojelun näkökulmasta. Koulujen sulkeuduttua lastensuojeluilmoitusten määrä väheni radikaalisti. Lasten, nuorten ja perheiden haasteiden varhaisessa tunnistamisessa linkki oppilas- ja opiskelijahuollon ja sotepalveluiden välillä on tarpeen säilyttää tiiviinä. Sosnetin arvion mukaan lakiesitykseen

sisällytetty uudistus mahdollistaa koulun sosiaalityön kehittämisen yhdenmukaisesti koko sote-
maakunnan alueella sekä lapsen ja perheiden näkökulmasta saumattomien palvelukokonaisuuksien
kehittämisen. Sosiaalihuolto on tärkeä jäsentää kokonaisuutena ja turvata siten saumattomat
palvelut myös lapsille ja nuorille. Yliopistojen arvion mukaan on tärkeää, että kuraattoreiden ja
psykologien palvelut turvataan lähellä lapsia ja nuoria koulun tiloissa. Tältä osin lakiin kirjattu
mahdollisuus tuottaa palvelut koulun tiloissa tai sen välittömässä läheisyydessä on riski. Lapsen
näkökulmasta on merkittävä ero, toteutuuko matalan kynnyksen palvelu arjen ympäristössä vai
esimerkiksi 2 km päässä sote-keskuksessa. Kuraattori- ja psykologipalveluiden läheisyysperiaatetta
on tarpeen tähdentää. Lakiesityksen vaikutuksia koskevassa kohdassa mainitaan, että sote-
maakunnan sote-organisaatiossa kuraattoreilla olisi myös tarvittaessa mahdollisuus tehdä
sosiaalihuoltolain mukaisia palvelutarpeen arviointeja ja päätöksiä, eikä oppilaiden tarvitsisi tämän
vuoksi erikseen hakeutua sosiaalihuollon toimipisteisiin. Tämä on sinänsä kannatettava periaate,
edellyttäen että tehtävä resurssoidaan kunnolla ja että työntekijöillä on sosiaalihuoltolain mukainen
pätevyys palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen (joko sosionomi tai sosiaalityöntekijä).

- Sosiaalihuollon alueelle tarvitaan kiireisesti myös rakennetta, jonka avulla voidaan turvata
välttämättömien palvelujen saatavuus johtuen niiden vaativuudesta, harvinaisuudesta tai niistä
johtuvien suurten kustannusten takia. Erityisen tärkeää on kehittää yhteistä sosiaali- ja
terveydenhuollon yhteistä erityisosaamiseen perustuvaa yhteistoimintaa, -kehittämistä ja -
tutkimusta, jota on nyt suunniteltu esimerkiksi OT-keskusten suunnittelutyön avulla.
- Palveluiden digitalisaation rinnalla pitäisi kehittää työyhteisöjen sisäisiä etäratkaisuja, jotka
mahdollistaisivat henkilöstön hajauttamisen alueille. Sosiaalihuollon digitalisaation käsittely on
esityksessä ylipäänsä vähäistä eikä sosiaalihuollon mobiilipalveluita edes mainita. Näiden käsittely
olisi kuitenkin toivottavaa, kun uudistuksella kuitenkin tavoitellaan palveluiden uudistamista ja
kustannussäästöjä.
- Sote-järjestämislain 7 §:ään kirjattu sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen
asiantuntijatuen antaminen kunnille on tärkeä tehtävä. Keskeiseksi kysymykseksi muodostuu sote-
maakuntien ja kuntien välisen yhteyden turvaaminen, jolloin olennaista on, miten kunnissa tällä
hetkellä oleva sote-asiantuntijuus välittyy edelleen kuntien käyttöön. Kyse on strategisella tasolla
olevasta suunnittelusta ja organisoinnista, mutta myös siitä miten asiakastyöstä nousseet havainnot
tuodaan strategiatasolle. Tältä osin sosiaalihuoltolakiin (2015) sisältyvän rakenteellisen sosiaalityön
(9 §) yhteys hyvinvoinnin edistämiseen on keskeinen, kuten sote-järjestämislain 7 §:n
yksityiskohtaisissa perusteluissa aivan oikein nostetaan esille. Sosnet ehdottaa lakiesitystä
tarkennettavaksi siten, että rakenteellinen sosiaalityö viedään pykälätasolle. Rakenteellisesta
sosiaalityöstä tulisi muodostua aidosti keino ehkäisevän ja edistävän strategisen toiminnan ja
palveluiden kehittämiseen. Sote-maakunnat tulisi velvoittaa määrittelemään esim. maakunnan
strategiassa miten rakenteellinen sosiaalityö käytännössä toteutetaan.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

ei kantaa

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

ei kantaa

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

-

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

ei kantaa

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

ei kantaa

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa

sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehdoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

ei kantaa

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

ei kantaa

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelyistä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

ei kantaa

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei kantaa

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

-

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

ei kantaa

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei kantaa

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei kantaa

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

ei kantaa

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei kantaa

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1

päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

-

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

ei kantaa

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

ei kantaa

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

-

Verolainsäädäntö

58. Pidättekö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

ei kantaa

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin [Tärkeää varmistaa yliopistojen sivuvirkaisten toimien jatkuminen ennallaan uudessa SOTE-maakunnassa]

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

ei kantaa

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

-

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

ei kantaa

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

ei kantaa

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

ei kantaa

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja

tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

kyllä pääosin [Toiminnan ohjaus pitäisi perustua tutkittuun tietoon ja osoitettuun vaikuttavuutteen (myös taloudelliseen). Tämä korostaa tarvetta määrittellä yliopistojen ja tutkimuslaitosten tehtävät osana SOTE-maakunta rakennetta ja hallintoa.]

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

-

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei kantaa

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

-

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

-

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Pihlajamäki Jussi
Itä-Suomen yliopisto - Itä-Suomen yliopiston yhteinen lausunto,
terveystieteiden tiedekunta ja yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden
tiedekunnat (dekaanit Jussi Pihlajamäki ja Sari Rissanen)